

HİLELİ İFLAS SUÇU ÜZERİNE BİR İNCELEME :

Av. H. Argun BOZKURT (*)
Av. Asuman BOZKURT

I — GİRİŞ VE TANIM :

Hileli iflas suçu TCK'nun 506. maddesinde yer almaktadır. Fakat, TCK. 506. maddesinde, hileli müflisin kim olduğu tanımlanmamakta, sadece hileli müflise uygulanacak yaptırım gösterilmekle yetinilmektedir. Buna karşılık İİK.'nin 311. maddesi hileli müflisi tanımlamakta ve bunun TCK'na göre cezalandırılacağı hükme bağlanmaktadır.

Bu durumda hileli müflisin kim olduğunu, dolayısıyla, hileli iflas suçunun unsurlarının neden oluştuğunu belirleyebilmek için İİK'nun 311. maddesini esas almak gerekir.

İİK.'nin 311. maddesinde yukardaki sorulara yanıt verecek hüküm, maddenin hemen girişinde yer alan «iflastan önce veya sonra alacaklılarını zarara sokmak kastıyla ve hususiyle aşağıdaki suretlerle hileli muamelelerde bulunan kimse hileli müflis sayılır ve TCK'na göre cezalandırılır» hükmüdür.

Buradan hareketle, hileli iflas suçunu «iflastan önce veya sonra alacaklılarını zarara sokmak kastıyla yapılan ve 311. maddede sayılan ve bu hallere benzerlik taşıyan her türlü hileli işlem ve eylemlerde bulunmaktır» biçiminde tanımlayabiliriz.

II — HİLELİ İFLAS SUÇUNUN KANUNİLİK ÖGESİ :

İİK. her ne kadar TCK'na yollamada bulunuyorsa da TCK. 506. maddede «hileli müflisler hakkında iki seneden beş seneye kadar ağır hapis cezası verilir» demekte başkaca suç unsuru göstermemektedir. TCK'nun 506. maddesi bu haliyle alındığında «kanunsuz suç olmaz» TCK. kuralı dışına çıkmış izlenimi yaratırsa da bu olanaklı değildir. Bu itibarla hileli iflasın tanımı yukarda da değindiğimiz gibi, İİK. 311. maddesinde yapılmış kabul etmek gerekir... Burada da

(*) Ankara Barosu Avukatlarından.

İİK. 311. maddesini esas alarak, bu maddeyi TCK.'nun 1. maddesine göre yorumlamak 311. maddede sayılmayan haller sözkonusu olduğunda, suçun oluşumu için bu hallerin 311. maddede 8 bendde düzenlenen hallere benzerlik taşıması aranmalıdır.

III — SUÇUN UNSURLARI :

Bu hususta, çeşitli görüşler vardır. Bu hususta, katılmadığımız görüşleri ve eleştirilerini başta vererek daha sonra katıldığımız görüşü ortaya koyacağız.

Hileli iflas suçunu unsurlara ayıran bir düşünceye göre, bu suçun faili ancak iflasına karar verilmiş tüccar olabilir. Zira tüccar sıfatını taşımayan kimseler iflasa tabi değildirler. (**Türk Ceza Kanunu Açıklaması, Abdullah Pulat Gözübüyük, 4. Bası, Kazancı Yayınları, 4. Cilt, Sayfa 635**)

Suçun maddi unsuru ise, İİK'nun 311. maddesinde sayılan hileli muamelelerde bulunmaktır. (**A.g.e. sayfa 636**)

Bu yazara göre suçun manevi unsuru ise umumi kasttır. (**A.g.e. s. 636**)

Öncelikle suçun failinin tüccar olabileceği yönündeki kısıtlamaya katılmıyoruz. İİK.'nun 311. maddesinin son fıkrasında, «TCK.'nun iştirak hükümleri dışında kalsa bile, müflisin aktifini azaltmak maksadıyla ona ait malları saklayan, gizleyen, muvazaa ile temellük eden kişiler ile, iflas masasına asılsız alacak kaydettiren kişiler ve müflisin tediyeye kabiliyetini azaltmak maksadıyla kendi adına veya müstear adla ticari faaliyetlere girişen kimseler hakkında dahi aynı cezalar uygulanır.» denmektedir.

Ayrıca İİK'nun 311. maddesinin 1. fıkrasında ise, «...hileli muamelelerde bulunan kimse» den sözedilerek, yalnız tüccarların suç faili olabileceğine ilişkin bir kısıtlama getirmemiştir.

Dolayısıyla, İİK'nun 311. maddesinde yer alan hallere ve benzerlerine katılan her kimse hileli iflas suçunun sanığı olabilir.

Yine yazarın, suçun manevi unsurunun umumi kast olduğuna ilişkin görüşüne de katılmak mümkün değildir. İİK'nun 311. maddesi alacaklıları zarara sokmak kastıyla demekle, hususi kast'ı aramıştır.

Yine, suçun maddi unsurunun İİK'nun 311. maddesinde sayılı bulunan 8 halden biri olması gerektiğine ilişkin görüşü olan yazarlar da mevcuttur.

Kimi yazarlara göre, hileli işlemler tadadi olarak gösterilmiştir. Maddede gösterilen haller veya özel kanunlarda mevcut haller dışındaki sebebe istinaden bir kimsenin hileli müflis sayılarak cezalandırılması mümkün değildir. (Uygulamalı İcra ve İflas Kanunu - A. Tahir Ögütçü, Ali Çitoğlu - 2. cilt, 1977, Garanti Basımevi, sayfa, 1241 - 1242)

Bu görüşü de katılmak mümkün değildir. İİK'nun 311. maddesinde, 8 bent halinde sayılan haller tadadi değildir. Bu haller örnek olarak verilmiştir. Nitekim, madde metninde yer alan «her türlü hileli muameleler de» denmekle, benzer hareketlerin de suçun maddi unsurunu oluşturabileceği vurgulanmıştır.

Buna rağmen, 311. maddede 8 bent halinde sıralananlar dışında kalan iflasından evvel veya sonra alacaklılarını zarara sokmak kastıyla hileli işlemlerde bulunmak ayrı bir hüküm halinde ise de, zarara sokmak kastının kanıtlanması ve 8 bent halinde gösterilen hallere benzemek şarttır.

Diğer bir ifadeyle, hileli iflas suçunun oluşabilmesi için, özel kast aranmakta olup, bu da alacaklıları zarara sokmak kastıdır. Bu kast dışında işlenen fiiller maddede sayılanlardan biri olsa da hi, hileli iflas suçunu oluşturmaz.

Bu şekilde yasakoyucu, iflasın kendi başına suç oluşturmadığını düzenleyerek, kusura ve hileye dayanan iflasın suç teşkil ettiğine karar vermiştir.

Yargıtayımız ise, çok eski bir kararında, «bir iflasın hileli adedilebilmesi 311. maddede bentler halinde derpiş ve tespit edilmiş sebep ve şekillerden birisinin tahakkuku ile mümkündür» diyerek maddede sayılı olmayan halleri suç kapsamından çıkarmıştır. (Yargıtay 6. Ceza Dairesi, 21.12.1965 E. 4289, K. 5869)

Fakat bu karara yukardaki açıkladığımız gerekçelerle katılmamız mümkün değildir.

Hileli iflas suçunun oluşması için, alacaklılar yönünden somut bir zararın doğmuş olması aranmaz. Çünkü bu suç, sırf hareket suçudur (şekli suç) veya bir başka deyişle tehlike suçudur, yani sadece suçun kanuni tanımında yer alan yada bu hallere benzer hareketin gerçekleştirilmesi suçun tamamlanması için yeterli olan, ayrıca hareketten dolayı dış dünyada bir değişiklik şeklindeki sonucun veya somut bir zararın ortaya çıkması aranmayan bir suçtur. (Manvali di Diritto penale, ANTOLISE, Milano, 1980, s. 213)

İİK. 311. maddesinin son fıkrasında TCK.'nun suça iştiraki düzenleyen hükümlerinin, esas itibariyle hileli iflas suçlarına iştirak yönünden de geçerli olduğunu kabul etmekte, ancak, iki noktada bu hükümlerden ayrılmaktadır.

Nitekim, anılan fıkraya göre, sadece hileli iflas fiillerine TCK.'nun 64 ve 65. maddelerine göre iştirak edenler değil, fakat iştirakin şartları gerçekleşmemiş olsa bile bu fıkra da sayılan fiilleri gerçekleştiren 3. kişiler de cezalandırılmaktadır.

Öte yandan gerek doğrudan hileli müflisin fiillerine iştirak edenler gerekse hileli müflisle aralarında iştirak ilişkisi bulunmayan fakat 311. maddenin son fıkrasında sayılan fiilleri «müflisin aktifini azaltmak maksadiyle» gerçekleştiren 3. kişiler de esas fail gibi, hileli müflis gibi cezalandırılmaktadır.

SONUÇ :

Hileli iflas suçu yukarıda açıkladığımız üzere, yasakoyucu tarafından ağır cezalı suç olarak düzenlenmiştir. Bu suç ayrıca, yüz kırtarıcı olarak nitelenen bir suçtur... Bu suçtan mahkum olanların ilerde pek çok kamusal ve ticari işleri yapmaktan men edildikleri de gözlemlendiğinde hileli iflas suçunun özel olarak ele alındığı ve bu suça yönelmenin yasakoyucu tarafından bastırılmak ve caydırılmak istendiği ortaya çıkmaktadır.

İİK'nun 311. maddesinde yer alan bu suçun, aile tipi işletmeler ve şahıs iflaslarına yönelik bulunması, günümüzde tertiplenip ustaca uygulanan hileli iflas suçlarını cezalandırmaktan uzak kaldığını ortaya koymuştur. Bu itibarla, gelişen ekonomiler ve değişen toplumsal ve hukuksal ilişkiler çerçevesinde suçun yeniden düzenlenerek, hileli iflasın cezalandırılabilir konuma getirilmesi zorunludur.